

Skolepersonalets opplysningsplikt til barneverntjenesten Udir-10-2012

3. Opplysningsplikt på eget initiativ, meldeplikten

Skolepersonalet skal, på eget initiativ og uten hinder av taushetsplikten, gi opplysninger til kommunens barneverntjeneste når det er grunn til å tro at

- et barn blir mishandlet i hjemmet
- det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt
- et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker
- det er fare for utnyttelse av et barn til menneskehandel

Opplysningsplikten inntreffer ved alvorlige tilfeller, hvor det er fare for at barnet tar vesentlig skade. Det er ikke tilstrekkelig at barnet ikke lever under optimale forhold. I hvilke situasjoner opplysningsplikten foreligger vil være avhengig av hva bekymringen gjelder.

I opplæringsloven § 15-3 andre ledd er det vist til barnevernloven §§ 4-10, 4-11, 4-12 og 4-24. Disse bestemmelsene beskriver ulike former for omsorgssvikt og alvorlige atferdsvansker som etter nærmere vilkår gir grunnlag for å fatte vedtak etter barnevernloven. Det er henvist til disse bestemmelsene for å vise hva som menes med mishandling i hjemmet, alvorlig omsorgssvikt og vedvarende alvorlige atferdsvansker. Det er ikke meningen at skolepersonalet skal ta stilling til om de enkelte vilkårene for å fatte

vedtak etter barnevernloven er oppfylt. Skolepersonalet skal vurdere barnets omsorgssituasjon ut fra sitt faglige ståsted og sin kjennskap til barnet og familien.

Nedenfor følger en oversikt over de bestemmelsene i barnevernloven som det vises til.

3.1 Mishandling i hjemmet eller andre former for alvorlig omsorgssvikt

Opplysningsplikten omfatter for det første de tilfeller hvor det er grunn til å tro at det foreligger mishandling i hjemmet eller andre former for alvorlig omsorgssvikt:

Mangel på undersøkelse eller behandling ved livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade

Et barn lider av livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade, og foreldrene sørger ikke for at barnet kommer til undersøkelse eller behandling (barnevernloven § 4-10).

Ikke dekket særlige behov for behandling eller opplæring

Foreldre sørger ikke for at et funksjonshemmet barn eller spesielt hjelpetrequende barn får dekket særlige behov for behandling eller opplæring (barnevernloven § 4-11 og § 4-12 første ledd bokstav b).

Mishandling eller andre alvorlige overgrep

Et barn blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet. Bestemmelsen omfatter både fysisk mishandling, seksuelle overgrep, psykisk sjikane, trakassering og vedvarende mindre overgrep¹ (barnevernloven § 4-12 første ledd bokstav c).

Alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller i forhold til den personlige kontakt og trygghet barnet trenger

Det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg barnet får eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakten og tryggheten barnet trenger etter sin alder og utvikling (barnevernloven § 4-12 første ledd bokstav a).

Dette omfatter alvorlige mangler i den daglige fysiske eller materielle omsorgen. Her vil

barnets behov for trygge boforhold og oppfølging av mat og klær stå sentralt. Bestemmelsen omfatter også alvorlige mangler ved oppfølgingen av instanser som er viktige og nødvendig for barnets fungering i hverdagen og for barnets utvikling fremover. Oppfølging av helsestasjon, barnehage og skole er nevnt som eksempler på slike instanser².

Dette omfatter også situasjoner hvor det er alvorlige mangler i den psykiske eller følelsesmessige omsorgen. Det kan være tilfeller der foreldrene avviser barnet følelsesmessig og tilfeller hvor foreldrene ikke er i stand til å dekke barnets kontaktbehov (forarbeidene til § 4-12³). Begrepene omfatter også situasjoner hvor tvang eller vold i hjemmet skaper fysisk eller psykisk utrygghet hos barnet. Psykiske lidelser hos foreldrene, som igjen påvirker barnet, er også fremhevet i forarbeidene på forhold som kan forårsake utrygghet hos barnet.

Overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadet

Det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadet fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet. Bestemmelsen gjelder for de tilfeller der foreldrene mangler de personlige forutsetninger for å ha ansvaret for barnet⁴ (barnevernloven § 4-12 d).

¹ Ot.prp. nr. 44 (1991-92) s. 43

² Barnevernloven med kommentarer, Ofstad/ Skar s. 122

³ Ot.prp. nr. 44(1991-92) s. 110

⁴ Ot.prp. nr. 44 (1991-92) s.111

3.2 Vedvarende alvorlige atferdsvansker

Opplysningsplikten inntreffer også hvis et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker ved alvorlig eller gjentatt kriminalitet, ved vedvarende misbruk av rusmidler eller på annen måte (barnevernloven § 4-24):

Alvorlig eller gjentatt kriminalitet

Alvorlig kriminalitet omfatter alvorlige volds- og/- eller sedelighetsforbrytelser, mens gjentatt kriminalitet blant annet er tilfeller der barnet har gjort seg skyldig i serier av tyverier eller hærverk (forarbeidene til bestemmelsen¹).

Vedvarende misbruk av rusmidler

Begrepet vedvarende understreker at ikke enhver bruk av rusmidler er tilstrekkelig.

Misbruket må være omfattende både i omfang og tid². Varigheten og omfanget må likevel til en viss grad vurderes opp mot barnets alder³.

Alvorlige atferdsvansker på annen måte

Kriteriet omfatter de mer sammensatte problemene og er i forarbeidene⁴ definert som annen form for utpreget normløs atferd. Det er ikke noe lavere terskel for å ta i bruk dette alternative enn de to foregående alternativene, problemenes alvorlighetsgrad må ligge på det samme nivået. Det er den normløse atferden, og ikke mer introverte problemer, som for eksempel alvorlige spiseforstyrrelser, som utløser tiltak etter dette alternativet (juridisk teori⁵). Det fremgår av forarbeidene⁶ at alternativet omfatter prostituerte og de såkalte gatebarna.

Noen eksempler på hva som kan omfattes av alternativet er fravær fra hjemmet, unndragelse av voksenkontroll for øvrig og draging mot uoversiktlige miljøer med eldre ungdom. Ugyldig skolefravær eller at en elev er helt falt ut av skolen er ikke alene tilstrekkelig til at bestemmelsen tas i bruk. Fravær kan være et av flere symptomer på normoppløsning, og dette må ses i sammenheng med den totale livsførselen⁷.

¹ Ot.prp. nr. 44 (1991-92) s. 114

² Ot.prp. nr. 44 (1991-92) s. 114

³ Barnevernloven med kommentarer, Ofstad/Skar s. 239

⁴ Innst. O nr. 80(1991-1992) punkt 3.4

⁵ Barnevernloven med kommentarer, Ofstad/Skar s. 240

⁶ Ot.prp. nr. 44(1991-92) s. 114

⁷ Barnevernloven med kommentarer, Ofstad/Skar s. 240

3.3 Fare for utnyttelse av et barn til menneskehandel

Skolepersonalet har også opplysningsplikt dersom det er grunn til å tro at det er fare for utnyttelse av et barn til menneskehandel (barnevernloven § 4-29). Opplysningsplikt fremgår her av barnevernloven § 6-4 andre ledd første punktum og er ikke særskilt regulert i opplæringsloven § 15-3.

3.4 Når utløses opplysningsplikten - “grunn til å tro”

Det er ikke et krav at den som gir opplysninger er sikker på at situasjonen er så alvorlig som det er beskrevet i punktene over, men det må foreligge noe mer enn en vag mistanke.

Opplysningsplikten inntreffer når en eller flere i skolepersonalet har “grunn til å tro” at det foreligger en situasjon som er omfattet av kriteriene over. Det er skolepersonalets bekymring som er avgjørende for vurderingen av om opplysningsplikten foreligger. Skolepersonalet må konkret vurdere om opplysningsplikten inntreffer, på bakgrunn av sitt faglige skjønn og ut fra den kjennskapen og de opplysningene de har om det enkelte barnet. Skolepersonalet må ha en begrunnet bekymring for om et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, for om et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker eller det er fare for utnyttelse av et barn til menneskehandel.

Hvis skolepersonalet er i tvil om bekymringen er så alvorlig at den skal meldes til barneverntjenesten, kan det være nyttig å diskutere saken anonymt med andre fagpersoner. Personalet kan også diskutere problemstillinger anonymt med barneverntjenesten og få konkrete råd. Når en sak drøftes anonymt er det viktig å huske på at man ikke må bruke opplysninger som gjør det mulig å identifisere barnet eller foreldrene¹.

¹ Les mer om å drøfte saker anonymt i veilederen; Q-1162 B “Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten” Barne -og likestillingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet, 2009 s. 21

3.5 Når opplysningsplikten utløses, skal opplysningene gis barneverntjenesten

Når opplysningsplikten først foreligger kan ikke den ansatte velge om den skal gi opplysninger eller ikke. Bestemmelsen bruker ordlyden skal, som betyr at det foreligger en plikt. Dersom skolepersonalet mener vilkårene for opplysningsplikten foreligger, skal han eller hun umiddelbart gi opplysningene videre til barneverntjenesten. Personalet skal ikke foreta ytterligere undersøkelse for å bekrefte eller avkrefte sin bekymring. Det er barneverntjenestens oppgave å undersøke nærmere.

Hvis skolepersonalet har meldt fra til barneverntjenesten om et barn og de etterpå får ny informasjon som utløser opplysningsplikten, er skolepersonalet forpliktet til å melde ifra om den nye informasjonen. Det er ikke slik at plikten er oppfylt fordi man allerede har meldt fra til barneverntjenesten. Mottar man nye opplysninger som vurderes som så alvorlig at opplysningsplikten igjen utløses, skal de nye opplysningene gis barneverntjenesten.

Når barneverntjenesten har undersøkt saken, kan det vise seg at barnets situasjon var mindre alvorlig enn skolepersonalet trodde da opplysningene ble gitt til barneverntjenesten. Den som ga opplysningene har ikke brutt taushetsplikten sin, så lenge han eller hun vurderte at opplysningsplikten var utløst. Den som ga opplysningene til barneverntjenesten har gjort sin plikt.

Skolepersonalet bør dokumentere hvilke vurderinger som er gjort i forbindelse med vurderingen av opplysningsplikten. Dokumentasjonen kan gjøre at personalet i ettertid kan vise at de, på det tidspunktet opplysningen ble gitt, vurderte at det var grunn til å tro at situasjonen var så alvorlig at den utløste opplysningsplikten. Dette vil ha betydning dersom det eventuelt i etterkant skulle bli spørsmål om taushetsplikten er brutt.

3.6 Hvordan opplysningsplikten oppfylles

Opplysningsplikten oppfylles ved at skolen, enten rektor eller en ansatt, umiddelbart sender en bekymringsmelding til den kommunale barneverntjenesten.

Skolepersonalets opplysningsplikt er ikke oppfylt dersom de gir bekymringsmeldingen anonymt. Opplysningsplikten forutsetter at den som gir meldingen oppgir hvem den er, slik at barneverntjenesten på best mulig måte kan vurdere innholdet i meldingen og om det er

behov for å innhente ytterligere opplysninger fra skolen.

3.7 Krav til bekymringsmeldingen

Meldingen bør som hovedregel være skriftlig. Det kan gjøres unntak fra dette i akutte situasjoner når det er viktig at barneverntjenesten raskt blir informert om bekymringen.

Meldingen må inneholde opplysninger om hvilket barn det gjelder og hva bekymringen går ut på. Skolen bør skrive ned hvilke observasjoner de har gjort og hva som er gjort fra skolens side i forbindelse med bekymringen.

- [Skjema for bekymringsmelding \(barnevernvakten.no\)](http://barnevernvakten.no).

3.8 Informasjon til foreldrene

Skolen bør som et generelt utgangspunkt gi foreldrene informasjon om at det vil bli sendt melding til barneverntjenesten.

I enkelte situasjoner bør likevel skolen overlate til barneverntjenesten og eventuelt politiet å vurdere når og på hvilken måte foreldrene skal bli informert. Årsaken til dette er at informasjonen til foreldrene i enkelte tilfeller hindrer barneverntjenesten og politiet i å gi barnet (eller andre) tilstrekkelig beskyttelse. Informasjon til foreldrene kan også svekke viktige bevis.

Eksempler på situasjoner hvor dette kan være aktuelt er der det er mistanke om at barnet er utsatt for seksuelle overgrep, ved mistanke om at barnet eller noen som står barnet nær er utsatt for andre former for vold eller overgrep, og dersom det å informere foreldrene kan medføre fare for noens liv eller helse. Dette er ikke en uttømmende liste. Det kan også være aktuelt å unnlate å varsle foreldrene dersom bekymringen gjelder tvangsekteskap¹. Skolen må vurdere dette konkret i hvert enkelt tilfelle på bakgrunn av de opplysningene bekymringen omhandler.

¹ For nærmere informasjon om skolepersonalets ansvar og oppfølging for tvangsekteskap vises det til "Arbeid mot tvangsekteskap - en veileder", utgitt i 2008 av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Politidirektoratet og Utlendingsdirektoratet.

3.9 Tilbakemelding fra barneverntjenesten

Når skolepersonalet har sendt bekymringsmelding til barneverntjenesten, har barneverntjenesten en plikt til å gi noen opplysninger til den som har gitt meldingen (barnevernloven § 6-7a).

Tilbakemeldingen skal sendes innen tre uker etter at barneverntjenesten mottok meldingen, og skal bekrefte at meldingen er mottatt. Barneverntjenesten kan la være å sende en slik tilbakemelding dersom meldingen er «åpenbart grunnløs» eller der «andre særlige hensyn» taler mot. Dette gir barneverntjenesten anledning til å avgjøre selv ut fra sitt faglige skjønn om tilbakemelding skal gis eller om en slik tilbakemelding vil være til skade for barnet og familien (forarbeidene¹).

Når meldingen kommer fra en som er omfattet av opplysningsplikten, slik som skolepersonalet er, så skal barneverntjenesten i tilbakemeldingen i tillegg opplyse om hvorvidt barneverntjenesten har åpnet en undersøkelsessak. Hvis det er åpnet en undersøkelsessak, skal barneverntjenesten gi en ny tilbakemelding innen tre uker etter at undersøkelsen er gjennomført. I den sistnevnte tilbakemeldingen skal barneverntjenesten gi opplysninger om hvorvidt saken er henlagt eller om saken følges opp videre fra barnevernets side.

Barneverntjenesten skal i utgangspunktet ikke gi opplysninger om hvilke tiltak som er, eller kan bli, iverksatt. De kan likevel gi en slik tilbakemelding når de skal iverksette eller har iverksatt tiltak som skolepersonalet trenger å vite av hensyn til sin videre oppfølging av barnet. Det er barneverntjenesten som i det enkelte tilfellet må vurdere om det er nødvendig å gi opplysninger til skolepersonalet om den videre oppfølgingen av barnet.

¹ Ot.prp.nr.69 (2008-2009) s. 84

Oppgrader til en [støttet nettleser](#) for å få en reCAPTCHA-utfordring.

[Hvorfor skjer dette?](#)